

שמעתא עמיקתא

גליון תרפ"ב | פרשת תרומה | תשפ"ו | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

משיעורי

הלכות מצויות ליחוד והמסתעף (ב') הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

(קדושין ע.) שכתב דאע"ג דמצינו בקרא כדאמר אליעזר עבד אברהם לרבקה השקיני נא מעט מיס מכדך וגוי, נר' פשוט שלא נגורה גזירה זו ובאותו פעם שהיה אפי' על יחוד פנוי' לא גזרו אלא עד אחר אותו מעשה דתמר, ע"כ. ומי"מ נהגו בכל תפוצות ישראל כשבאים אורחים לבית בעה"ב ואשת הבעה"ב מכבדם ומאכילם ומשקם ומוזגת להם כוסות, ואין איסור כלל בזה, לא מבעיא אם הבעה"ב מיסב עמהם, אלא אפי' אינו מיסב שם, כיון שאיננה עושה דרך שימוש התקרבות אלא מפני הכנסת אורחים ומפני שעליה מוטל כל צרכי הבית אין איסור בדבר, וכן באכסניא כשבעלת האכסניא מוזגת כוסות להאורחים אין זה דרך שימוש התקרבות אלא דרך שירות. [עיי"ש ברמ"א ובערוה"ש (שם אות ט). וכת' העור מקודש (שם טע ז) דהא דנהגין להקל בהצעת המטה והבאת אוכלים ומשקים לשלחן ע"י משרתת, היינו כי כוסמים על הסוברים שכשיש שם רבים אין קפידא בזה, וכן הוא כששאתו נמוז אין קפידא, וכן בכל אופן דלא שייך איסור יחוד. ועיי"ש שמש"ק דמי"מ נכון להזהר שלא תציע לפניו, וכן אם עוצם עיניו בשעת ההצעה ובשעת הבאת האוכלים והמשקים להשלחן אולי עי"ז אין עוד חשש לכוי"ע, וכןו' לעשות כן.]

הושטת מיד ליד ודדומה

יש אוסרים להושיט חפץ מידו ליד אשה, אלא יניחנו והיא תקחנו משם. [ע"י בנימין זאב (ססי קמג) שכת' דנלע"ד לומר דכיון דמשום הרגל בעיניה אין לאכול הוב עוב הזהב הי"ה דאיכא למימ' דלא יאכל איש עם אי"א בקערה א' משום דמביא חבה ומשום לך אמרין נוירא סחור סחור לכרמא לא תקרב כדמיית' לה פ"ק דשבת, עיי"כ. ויש מקילים בזה (אם נזהר מנגיעה) [אולם הרשב"א (סי' אלף קפח) כתי' דאפשר לומר דכשאסרו הושטת כלי ושאר כל הדברים שאין בהן הרגל כל כך לא אסרו אלא באשתו נדה שגב שו בה אבל לא בשאר הנשים שאין לבו גס בהן. דהפרש יש בין מי שלבו גס בה ולמי שאין לבו גס בה], ומעיקר הדין אפשר להקל. [נמי"א (אה"ע"י סי' כא טע"ה) ד"י"א יהוא דהין באכילה עמה בקערה נמי אסור בכל ערוה כמו באשתו נדה. ויש מקילין בכל אלה, דלא אסרו דברים של חבה רק באשתו נדה, עיי"כ. וע"י בב"ש (סי' ט) שכת' דיש מקילין בכל אלה - היינו באכילה בקערה אחת או להושיט מידו לידה אסור כשאשתו נדה מ"מ באשה אחרת לא חיישינן להרהור ככה"ג אבל רחיצת ידיים והצעת מטה ומזיגת הכוס לא פליג הרשב"א.]

שאלת שלום

אין שואלים בשלום אשה כלל, אפילו ע"י שליח, ואפי' ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים. [קדושין (ע"ג-ע"ד) וש"ע (אה"ע"י סי' כא טע"ו)]. והטעם ששואלין בשלום אשה ושם דשמא מתוך שאילת שלום אפילו ע"י שליח יהיו רגילין זה עם זה. [רש"י קדושין שם]. ויש שלמדו זכות לאינן נזהרין באיסור זה בזמן הזה. [ע"י במהר"ם שיק (אה"ע"י סי' נג) שכתב דאסמכי על מש"כ תוס' קדושין דף פ"א ע"א, וכן פסק הרמ"א סעי' ה' דכשכונתו לשם שמים מותר להשתמש באשה והי"ה כל כיוצא"ב, ודברט כיון דאורחא היא לית ביה משום חיבה והרהור ושכ"כ הריטב"א המובא בפתי"ש (שם סי' ט"ז ד).] ומי"מ אף לדעה זו המקדש עצמו בדבר המתור לו וראוי לו קדוש יאמר לו. [מהר"ם שיק שם. וע"י בשבט הלוי (ח"ד סי' קסח)].

לשאלו את בעלה על שלום אשתו

מותר לשאלו לבעלה על שלום אשתו. [ש"ע (שם טע"ו)]. ודוקא לבעלה אבל לא לאחר. [ח"י"מ (סי' ז) וב"ש (סי' יג)]. ויש מי שמיקל אף בזה. [ב"ח (אות ד). והערוה"ש (אות ח) הביא פלוגתת הח"י"מ והב"ח וישמע' שנטוה להקל. וע"י במהר"ם שיק (אה"ע"י סי' נג)] ומי"מ רק שלא בפניה מותר לשאלו לשלומה ע"י בעלה, אבל בפניה אפי' ע"י בעלה אסור. [שער אפרים (סי' קטז) הגה מנן המחבר] דהוי כאלו מדבר נמה וחי"י שתשיבו לו דרך חיבה על ששאל בשלומה, אבל לשלוח לה שלום אף ע"י בעלה ושלא בפניה דהוי תרתי לטיבותא אפי"ה אסור, עיי"כ. והובא באוצר הפוסקים (סי' כא סי"ק נאות ז)].

באגרת

לכתוב במכתב דרישת שלום לזוגתך או ותאמר שלום לזוגתך אסור דזהו שאילת שלום ע"י בעלה, אבל לשאלו בשלומה במכתב מותר דהרי שואל לבעלה איך שלומה ומי"מ יש להחמיר שלא להזכיר את שמח. [מהרש"ל (בביאורו לטור) והביאו הב"ח שם וכן פסקו הטי"ז (על טע"ו), הח"י"מ (סי' ז) והערוה"ש (אות ח)]. ואם האשה אינה בריאה או כיוצא"ב מותר לכתוב תודיעני משלום אשתך וכדו"ר. [טי"ז (סי' כא טע"ו ז) דבכה"ג אינה מראה אהבה בדרשת שלום].

לשאלו לאשה על שלום אישה אחרת

. [מהרש"א (ב"מ פז. ד"ה למדה). והובא בערוה"ש (אות ח)].

כבתו, בלתו ואחותו

בבתו וכלתו ואחותו אין איסור בשאילת שלומם דלא שייך בהן קירוב דעת דדרך ארץ כן הוא שהאב שואל בשלום זרעו וחוב הוא עליו. [ערוה"ש (שם אות ח)].

אמירת "בוקר טוב", "מזל טוב" וכו'

אין האיסור רק בשאילת שלום שיש בזה קירוב דעת, אבל לומר "בוקר טוב" וכה"ג אין איסור. [ערוה"ש (שם אות ח)]. וכן מותר לברכה באמירת מזל טוב וכדו"ר. [ע"י בעזר מקודש (סי' כא) שכת' אודות להתפלל עבור אשה שלא בפניה פשיטא שאין חשש כלל ואדרבא מוטל להתפלל וגם שידועת מזה, אך גם בפניה אין חשש וכמפורש בגי אלהוה הנביא ע"ה ואליעש הנביא ע"ה שהתפללו בעד הנשים הצרפית ושונמית ז"ל וכדומה ומשמע שהי' פוליתויהם בפניהן כו', אלא דהאי שרק דרישת שלום בסגנון דרישה הנהוג בעולם להראות אהבה אל הלק רחוק זה מהתמנע לנשים, לזה נהגה פשוט שילבו לומר מזו"ט להילולת אחר המילה וכן אומרים מזו"ט בשעת ששואין לנשים וכדומה, ורק דרישת שלום הוא בחינת אהבה ביותר בבחינת משי"ה למען אחי ורעי אדברה נא שלום שזה מורה על אהוות ורעות. וזה נמנע מצד קירוב הדעת בבחינת שלום לרחוק ולקרוב, מה שאין כן וזלת זה נכון להתפלל עבורן היטב, עיי"כ].

איסור ריבוי שיחה

אסור להרבות שיחה עם אשה. [אבות (פ"א מ"ה), נדרים (כ.) ועירובין (נג)]. וכן הביא רה"י"י בנדרים (ו: ברי"ק). וע"י במהרש"א (בכרות סא. ד"ה ואפילו) שכתב דלפי הרמב"ם בהך שטינוי לא ריבה אדם שיחה כו' ו דמשום איסורא נגעו בה, עיי"ש. וע"י עוד במגיד משנה (אס"ב פכ"א ה"ב) שמבואר נמי דזה בכלל איסור אלא שאינו אלא מדרבנן. וע"י בערוה"ש (אה"ע"י סי' ח אות ז)].

דבור לצורך

לא אסור חז"ל אלא דבור שאין בו צורך כגון דברי הבא כספור המאורעות וכיוצא באלו.

אבל במקום הצורך מותר לפי הענין. [מאירי (אבות שם). וע"י במהרש"א (ב"מ פז: ד"ה למדה) שכת' דודאי לצורך דבר מה מותר לדבר עם האשה דהא עלו דבר עם חנה ואלעש עם השונמית ולא קאמר דבור באשה אלא קול בנהנה מקולה, עיי"כ. וכן מבואר בס"ח (סי' אלף)].

להרחיק עצמו מהנסיון

הזהירונו רבותינו ז"ל דיש לאדם להרחיק עצמו מנסיון בכל כחו. [חזו"א (אמונה ובטחון פי"ד אות ט) שכת' שהזהירונו רבותינו ז"ל דיש לאדם להרחיק עצמו מנסיון בכל כחו. וכן הוא בערוה"ש (אה"ע"י סי' כא אות ג). וכן מצינו בבב"ב (נז: ו) ועוצם עיניו מראות ברע א"ר חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכניסה היכי דמי אי דאיכא דרכא אחרינתא רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינתא אנוס הוא לעולם דליכא דרכא אחרינתא ומיבעי ליה למינס נפשיה. ופירש הרשב"ם אי דאיכא דרכא אחרינא - ואזיל בהך. רשע הוא - ואף על פי שעוצם עיניו שלא היה לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה דקיייל בחולין (מד: ה) הרחק מן הכיעור, עיי"כ. ומה שמצינו בשערי תשובה (שי"א אות לד) ובאור החיים (ויקרא פכ"ו פ"ס ג אות ח) לכא"ו הפך זה, שאני תהם דאיירי בדרגה של דוד המלך והאמוראים הק', ואין הדבר נוגע לדידן אוזבי הקיר ואין הדבר צריך לפנים].

חובת זהירות מהתכלות

מי שאינו נזהר בהסתכלות וכדו' עונשו חמור. [ע"י בבברכות (סא). דאייתא המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ניקח מדינה של גיהנם שנאמר יד ליד לא ניקח רע לא ניקח מדינה של גיהנם. וכן הוא בעוד מקומות. וע"י באג"מ (או"ח סי' מ) דעל כל אדם להביט כפי האפשר למטה כשהולך בשוק אך לא באופן שיהיה פרוש קיזאי שיהיה מקיז דם לכותלים ע"י כוסטה (כב: ז). וע"י עוד בכל זה באג"מ חלק אה"ע ססי' נ"ו].

גדר התכלות

ראיה בעלמא לפי תומו בלא הנאה שריא אם לא מצד המוסר. ואדם חשוב יש לו ליהרר בכל גווני. [מ"ב (סי' עה ססי"ז). ועיי"ש שכת' ע"פ הפמ"ג (מ"ז ססי"א). דבמקומות שדרכם להיות מכוסים אף ראיה בעלמא אסור, אלא דע"י בבח"ל (ססי' רכה) שהביא מהמ"א (סי' רכה סי"ק ב) שכת' דהא דאמרי' אסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע מיירי שראוהו ומי"מ נראה דדוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בצלמו ודמותו אסור אבל ראיה בעלמא מותר וכמ"ש רסי' רכ"ט ע"ש. וכתב שיש קצת ראיה לדבריו מע"ז (כ) דקמקשה מיתבי וכו' שלא יסתכל אדם באשה נאה וכו' ויפוק ליה דאפילו היה זכר היה אסור להסתכל בו מצד דאסור להסתכל בדמות וכו' אי"ו דהסתכלות בעלמא שרי דדוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בדמותו והתם לענין אשה אפילו סתם הסתכלות אסור, עיי"כ. מבואר דאיכא איסור אף סתם הסתכלות. ועיי"כ. וצ"ל דלעולם בין בענין איסור הסתכלות של עכו"ם בין באיסור ההסתכלות של אשה לא סגי בראייה בעלמא אלא בענין הסתכלות ממש, אלא שבענין איסור הסתכלות באשה הדבר תלוי בהנאה ובעכו"ם העיקר תלוי בהתבוננות].

אמירת דברים שבקדושה

אסור לקרוא קרי"ש וכן לומר כל עניני קדושה נגד ערוה עד שיחזיר פניו. וכן נגד טפח מגולה, ולדעת הרמ"א (סי' עה טע"א) אף ע"י פגום מטפח אסור. ומי"מ י"א שמהני עצימת עינים אם הוא נזהר מלראות (סי' הביא נמי"ב (שם סי"ק א וסי' עו סי"ק ב). וכל היקל החזו"א (או"ח סי' טז סי"ק ז ד"ה ולענין)]. וכש"א"א בענין אחר יש לשמוך על זה. [מ"ב (סי"ק א)]. וי"א דאיסור טפח מגולה אינו אלא כשמסתכל בה, אבל בראייה בעלמא מותר. [תרי"ג (בכרות יז. ד"ה ערוה). וכן פסקו הגרי"ז (אות ו), החזו"א (שם) והגר"ח"ק (אשי ישראל תשובה סא)]. ולמעשה אין להקל אלא בדיעבד אם כבר שקא ע"י חזרו' ולקרות. [מ"ב (סי"ק ד)]. ובשעת הדחק אפשר לשמוך להקל כל שמחזיר מבטו ואין העין מורגשת. [דבכה"ג ה"ו כבדיעבד. בפרט לדעת החזו"א מותר ככה"ג אף לכתחלתה].

מאיזה גיל

י"א שאיסור ראיה נוהג בקטנה מגיל ג'. [בה"ל (סי' עה ד"ה טפח)]. וי"א שאלו שאין יצר עליהן מחמת קוטנן אין איסור מעיקר הדין, והכל לפי מציאותן וקטנותן של הקטנות [חזו"א (סי' טז אות ח ד"ה כתב בנימ"ב)]. ודעת הרמ"ק צ"ל (דרך שיחה פ"י קדושים עמי שנה) אלבא דהחזו"א שהאיסור הוא בערך מגיל ז', והמנהג להקל כדעה זו. [הגרש"ז י"א צ"ל (הליכ"ש תפלה פ"כ אות טז)] ומי"מ לענין אמירת דברים שבקדושה כנגדה יש להחמיר משלש שנים ואילך. [שם].

בגדי צבעונים

אסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה אפילו אינה לבושה בהן. [ע"י (כ.) וש"ע (אה"ע"י סי' כא טע"א) שמא יבא להרהר בה. וכת' בבית שערים (או"ח סי' לג) דאסור אפי' פנויה. וע"י בשו"ת הב"ח (סי' יז) שאף שכסבר לא היה אסור במכירה. ועיי"ש בבית שערים דיייק מדברי רש"י בע"ז שם דמשמע דאפי' מכירה אין איסור אלא בראה אותה פ"א מלובשת בהן, אולם שוב כתי' דיי"ל דאפי' לא לבשתן מעולם אסור אבל כ"כ"פ בעינן שמכירה. אולם ע"י בסמ"ג (לאוין קכז) שכת' דאסור להסתכל בבגדי צבע שנים קצת של אשה שהוא מכיר ואפילו שטוחים על גבי כותל כדאייתא בע"ז (כ:) שעל ידו כן מהרהר בה, עיי"כ. ומבואר מדבריו דס"ל דכוננת הגמי' שאמרו הני מילי בעתיקי פירושו ישן ממש דלא כרש"י. ועכ"פ מבואר מדבריו דלמסקנא נקטינן כחילוק של הגמי' ואפשר ששאר הפוסקים שלא כתבו כהסמ"ג היינו משום דס"ל כפירושו רש"י, אבל מודים דהלכה כחילוק זה בגמ'].

אשתו לובשת את בגד החרתה

אם אשתו לובשת את בגד החרתה רשאי להסתכל בהם. [כן מסתבר דעד כאן לא חששו חז"ל להרהר אלא כשמסתכל על בגד של אשה בזמנו שלא לובשים אותו משום שיבא להזכר ממי שדרכה ללבושו, אבל כשאשתו לבושה בבגד של חברתה י"ל דלא חששו שיבא להרהר על אשה אחרת. וע"י בשו"ע (יו"ד סי' קצ טע"מ) בדקה חלוקה ופשטנו ומצאה טוהרה, והשאלה לחברתה, ולבשה, ומצאה בו כתם, הראשונה טוהרה, והשניה טמאה, עיי"כ. ומבואר שהיו משאילות בגדותיהם. אלא דלמלא יש לרחות דשאני תהם דבבגדי לבן מירין].

תכשיטים

י"א שבכלל האיסור כל תכשיטיה שמא יבוא להרהר כיון שמכירה. [נחמת אדם (כלל קכה אות ג). אולם לכאורה צ"ע דיי"ל דדוקא בבגדים חששו להרהור בהסתכלות משום שראוים צורת גוף משא"כ בתכשיטים וכדו'. וע"י ברמב"ם (אס"ב פכ"א הכ"א) שכת' דאפילו להסתכל ב"בגדי צמר" של אשה שהוא מכירה אסור, עיי"כ. משמע דלא כהחכ"א, וצ"ע].

הרחקות

אסור חז"ל מזיגת הכוס וכדומה ע"י אשה. [ש"ע (אה"ע"י סי' כא טע"ה), עיי"ש שכת' דהיינו בין גדולה בין קטנה, בין שפחה בין משוחררת, שמא יבא לידו ההרור בעיניה. באיזה שמוש אמרו, ברחיצת פניו ידיו ורגליו, אפי' ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפי' אינה נוגעת בו, והצעת המטה בפניו, ומזיגת הכוס. וע"י במקנה

שכיבה אפרקיד

אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה. (נדה יד.) ושוייע (אה"ע סי כג סעי ג ואו"ח סי סג סעי א.).
טעם הרב ותוקף האיסור

י"א שאין בזה איסור מעיקר אלא משום גנאי. [רש"י (נדה יד. וברכות יג.)]. וי"א שזה איסור מעיקר דמין משום חשש תקלה. [תוס' (נדה שם ד"ה לייט), עיי"ש טעמם. ועיי עוד במאירי (ברכות יג. ד"ה פירוש) וברמב"ם (אס"ב פכ"א הי"ט). וכלשון הרמב"ם פסקו הטשויע (סי כג. ובג. בערולינ' (נדה יד.) ד"ה לייט) שכתב דל"ג פירושים לכאורה יש נפקותא, עיי"ש], **וכן עיקר**. [שו"ע (סי כג סעי ג) ומ"ב (סי רלט ססי"ו). ומ"מ נראה דאין זה אלא מדרבנן לא מבעיא לדעת רש"י שכתב דמשום גנאי אתינן עלה אלא אף לדעת הרמב"ם מסתבר דחכי הוי].

פניו למטה

י"א שהאיסור הוא דוקא כשפניו למעלה. [רש"י נדה שם. וכן הסכימו התוס' שם (ד"ה אפרקיד) דלא כהערך]. והעירוני שכן משמע מהגמ' בזהב"ם (ד.) דאיתא שם רמי ריש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשי אם כשרים הם ירצו ואם אין מוצין למה באין. ופרש"י הכי ירס"י רמי ריש לקיש על מעוהי - שובכ על בטנן פניו למטה כלפי קרקע, ע"כ. ועיי בתוס' (גיטין מז.) ד"ה כריסי כרי' שכת' דרכן היה לשכב על בטנם כדאמר"י בזהב"ם (שם) ריש לקיש רמי אמעוהי ומקשה, ע"כ. אלא דיש לדחות את הראיה לפי המבואר להלן דאיסור שובכ אפרקיד הוא דוקא ביושן ולא כשהוא ער]. וי"א **שאיסור זה הוא אף כשוכוב ופניו למטה**. [רשב"א (ברכות יג. ד"ה פרקדן)], **וכן עיקר**. [עיי ברמב"ם באס"ב (פכ"א הי"ט) שאסר כשפניו למעלה. ובה"ל דעות (פי"ד הי"ח) כתב דלא יישן אדם לא על פניו ולא על ערפו אלא על צדו כו', ע"כ. ומבואר שאם שוכב עם פניו למטה יש בזה יש משום דרכי הרפואה לחוד. אולם הפרי"ח על הרמב"ם דעות כתי' דמקור דברי הרמב"ם מהגמ' (ברכות יג. ונדה יד.). ומבואר דסידל דהרמב"ם אוסר מעיקר שכיבון אפי' ברכות רישו (פי"ב הי"ב) שהביא לאסור אף בפניו למטה. ואי"כ מוכח דסידל דאפרקיד הוי אף כשפניו למטה. ועיי באפי זוטר"י (סי כג אות ז) שעמד על דברי הרמב"ם באס"ב שסתם בזה, ונשאר בצ"ע. והשו"ע באה"ע (סי כג סעי ג) כתב דאסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה. אולם באו"ח (סי סג סעי א) כתי בענין ק"יש שפרקדן הוא אף כשפניו למטה. והמ"ב (סי רלט ססי"ו) כתבו לאסור אף כשפניו טוחות למטה].

אינו ישן

דין זה הוא **דוקא בישן**. [כן מבואר ברש"י לעיל וכן משמע מהמאירי הנ"ל אע"פ שלדעת האיסור הוא מחמת חשש הרהור ואף לדעת הסוברים שמשום חימום אתינן עלה אפשר שעיקר חימום הוא בשעת שינה. וכן מבואר מלשון הרמב"ם (אס"ב פכ"א הי"ט) והשו"ע (אה"ע סי כג סעי ג). אלא מדברי הגמ' משמע דמייירי בער דהרי הקשו מקרי"ש וקרי"ש הוא ודאי ער. שו"ר בערולינ' (נדה יד. ד"ה לייט) שעמד בזה ונשאר בצ"ע. וי"ל דסידל לרש"י ודעימה דכוונת הגמ' למי ששובכ עי"ד החרם. והשלמת חיים (או"ח סי רכא) פסק להקל בזה]. ויש מחמירים אף **כשהוא ער**. [חזו"א (שיח השדה ברכות יג.) והמשנה הלכות (חט"ו סי צו). והגר"ש"א זצ"ל (ושא יוסף ח"ב יו"ד ססי לב) מצדד להתיר לשכב על הגב וללמוד בספר כדעת הראשונים שמשמע שהאיסור הוא דוקא בישן, ע"כ.ועיי בשלמת חיים (סי רכב) שבבית המרחץ אם הלה מוטל פרקדן ורוחצין אותו, אם הוא לצורך רפואה שרי ובלא"ה אינו נכון. ועיי בתוס' ר"י החסיד (ברכות יג. ד"ה פרקדן)].

גדר שובכ

אף אם שוכב אבל מעלה את פניו באופן שאינם כלפי מעלה ממש שרי. [כן מבואר בלשון הרמב"ם (אס"ב פכ"א הי"ט) שכתב ד"יאסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה על ערפו ופניו למעלה". מכפילות לשונו משמע דכל שאין פניו כלפי מעלה ממש לא חשיב אפרקיד. וכלשון הרמב"ם כתב השו"ע (או"ח שם). שו"ר בלקט הקמח (החדש סי ג אות ד') שכתב דיש לעיין אי פרקדן הוא דוקא כשאין כרים תחת ראשו ומניח כל הגוף ולא מוגבה עי"י הכרש, אבל כשיש כר אין בכלל פרקדן דמוגבה ראשו ומקצת גופו עי"י הכר תחת ראשו, וודאי אם יש כמה כרים שדומה כמעט ליושב דאין חשש, אבל בלא"ה, צ"ע. שו"ר שדעת הגר"ש"א זצ"ל (נשמ"א סי סג) דכמו שמותר להתפלל כשהוא שוכב פרקדן אם אמנם הוא נוטה קצת על הצד, כך מסתבר שיהיה מותר לו להתפלל כשהוא במצב של קצת ישיבה דהיינו כשראשו מורם קצת על כריות כך שכתפיו מורמים קצת מהמיטה או כשראש המיטה עצמה מורמת קצת כך שהוא אינו שוכב ממש, ע"כ. ועיי בקנין תורה (ח"ב סי קכ)].

נוטה לצד

אם נוטה מעט לצד שרי. [איתא בנדה (יד.) אמר רב יוסף פרקדן לא יקרא קרית שמע, קרית שמע הוא דלא יקרא ולא מונט שפיר דמי, לענין מננג כי מצלי שפיר דמי, לענין ק"יש כי מצלי אסור, ע"כ. ופרש"י מצלי - מוטה מעט על צדו. ועיי בריי"ף (ברכות יג.) שכתב דכי מצלי פורתא שפיר דמי. ומבואר בדבריו שבנוטה קצת סגי. וכן מבואר בתוס' (נדה שם ד"ה ק"יש), וכ"כ המאירי (שם). וז"ל הרמב"ם (אס"ב פכ"א הי"ט) אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה עד שיטה מעט. וכן פסק השו"ע (אה"ע שם ואו"ח שם)].

לעורר הישן אפרקיד

אין צריך לעורר את מי שישן פרקדן. [עיי בשלמת חיים (או"ח סי רכג) שכתב שיש לעורר את מי שישן פרקדן שלא יבוא לידי עברה. אולם המנשה הלכות (ח"י"ב סי שם ד"ה ולעצם) כתב דבשובכ פרקדן כיון שאינו ברור שיראה ונם הא אפשר שיעירו וישכב על צדו ובעוד רגע שיעבור הימנו שוב יתחפץ על פרקדן כי זה מדרג בני"א שלא מקפידין כה"ג אין לעוררו שהו"ל ס"ס, ע"כ. וכן פסק הגר"ח"ק זצ"ל (שאלת רב ח"ב פכ"ב תשובה י)].

קטנים

קטנים אינם בכלל איסור זה [נלא מבעיא לפי הטעם דגנאי ד"י"ל דבקטן לא שייך טעם זה כולי האי, אלא אף לטעם הרמב"ם הרי הקטן אינו בר הרהור ואינו בכלל חשש זה], מ"מ כשהם גדולים קצת אין ראוי להרגילם לישון פרקדן. [שלמת חיים (או"ח סי רכז). ובבל העברי (לו : בהגה) כתב דחויבו על הרב להשגיח על תלמידיו ולהוכיחם שלא ישנו פרקדן, ע"כ. ועיי במשנה הלכות (ח"ו סי רלא)].

איסור יהוד

אסור להתייחד עם ערוה, משום שדבר זה גורם מכשול עברה. [שו"ע (אה"ע סי כב סעי א)].
אשה אחת עם שני אנשים

אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים, אבל אם הם פרוצים אסור. [קידושין פ.]].
וכן דעת פוסקי בני אשכנז. [רמ"א (שם סעי ה)]. וסתם בני"א שומר תורה ומצות בכלל כשר. [רמ"א (שם סעי ה)]. וי"א שבזמן הזה אין דין כשרים לענין זה. [רמב"ם (אס"ב פכ"ב הי"ח)]. וכן יש לנהוג לבני ספרד. [שו"ע (שם)]. ומ"מ אין זה אלא חומרא. [משנה למלך (סוטה פי"א הי"ג) ושו"ת שער יוסף (לחיד"א סי ב ד"ה עוד זאת וסי ד ד"ה מוצמוצ). וכן מבואר בעצי ארזים (סי"ה). ועיי בנן איח (עוד יוסף חי פי פופטיס אמתיות ז חו) שבביא בסתם כדעת המחבר ובשם הרמ"א. ושם כתי' שבעיר בגאד נהגו שבדרך עם ג אנשים ליכא יחוד, ומוכח שנהגו להקל כהרמ"א].

מי בכלל פרוץ

יש שמתייחד עם נשים וכ"ש אם עובר על קריבה דעריות מקרי פרוץ. [דבר הלכה (סי ט אות ג). ועיי בלשון הרמב"ן (שם פב. ד"ה כל) והחכ"א (כלל קכו אות ה). ועיי צ"ח"א (חו סי מ פי"ג)]. וי"א שאלו שמזוללים בראיית מראות שאינם צנועים [שבט הלוי (ח"ה סי רב)], אם יודעים חומר האיסור גם נחשבים פרוצים. [הגר"ש"א זצ"ל (נסעי גבריאל פי"ט הגה ט)].

עסקיהם עם הנשים (למקילין לעיל)

אף עם ב' אנשים שעסקיהם עם הנשים בשעת הדחק יש מקום להקל שאין משום יחוד. [משמעות הרמ"א (סי ה) גו"כ (שם) שכת' דדוקא לענין יחוד עם ג' נשים מחמירינן שאין יחוד בכה"ג. ועיי בזה בדבר הלכה (סי ט אות ו)].

האשה פרוצה (למקילים לעיל)

מתייחדת אישה אף אם היא פרוצה, עם שני אנשים כשרים (ואם א' מהם פרוץ יבואר להלן). [שב יעקב (סי יט) ועיי במקורות דלהלן לענין כשאחד מהם פרוץ].

אשה אחת עם איש א' כשר וא' פרוץ

אע"פ שבב' פרוצים ואשה אחת יש משום יחוד, מ"מ אם אחד כשר ואחד פרוץ יש אומרים שאין משום יחוד, כי מתבייש הכשר מן הפרוץ וכן הפרוץ אינו עושה שום דבר בפני הכשר.

[יש"ש (קידושין סי כב) ולפי סברתו י"ל אפי' אם האשה פרוצה נמי ליכא משום יחוד, דהרי אכתי שייך לומר שהכשר לא יעבור, ועיי"כ הפרוץ לא יעשה עבירה. וכן פסק הערך שי (שם). והחזו"א (סי לה) הסתפק בזה. ובשבט הלוי (ח"ה סי רב ד"ה א' ב' כשרים) נוטה להקל. ועיי עוד בדבר הלכה (סי ט אות ה)].

איש אחד עם הרבה נשים

י"א שבאי"ח א' עם הרבה נשים אין משום יחוד. [רמ"א (שם סעי ה)]. ויש מחמירים. [רמב"ם (אס"ב פכ"ב הי"ח) וכן נראה מסתימת השו"ע. והחכמ"א (כלל קכו אות ד), הקשו"ע (כלל קכו אות ד) והערוה"ש הביאו ב' השיטות ללא הכרעה]. **ובשעת הדחק יש מקום להקל**. [שבט הלוי (חי"ג סי קפג) ואג"מ (אה"ע ח"ד סי סה אותיות יד וכו). ודעת הגר"ש"א זצ"ל (תורת היחוד (פי"ג סוף הגה יט) להקל בזה)].

הן פרוצות

אסור להתיחד עם ג' נשים נכריות או פרוצות. ואם אחת מהן כשירה אין משום יחוד (למקילים לעיל). [הגר"ש"א זצ"ל (תורת היחוד פי"ג הגהות לא-ב)].

עם פרוץ או עם מי שעסקו עם הנשים

אם האיש פרוץ או עסקו עם הנשים לכוי"ע יש משום יחוד אף עם ג' נשים. [רמ"א (שם סעי ה) לענין עסקו עם הנשים. ועיי במקנה (קדושין פב. על תוס') שה"ה עם פרוץ. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (תורת היחוד פי"ג הגה כד). ועיי להלן לענין גדר של עסקו עם הנשים].

נשים עם הרבה אנשים

הרבה נשים עם הרבה אנשים, אין חוששין ליחוד (אף למחמירים באיש א' עם הרבה נשים). [שו"ע (שם סעי ו)]. י"א שאף אם הם פרוצים הדין כן. [כן יוצא מהשו"ע דס"ל דאין דין כשרים היום ומ"מ פסק כהאי התירא דהרבה והרבה. וכ"כ החכ"א (כלל קכו אות ג)]. וי"א שדוקא בסתם בני אדם הדין כן, אבל בפרוצים יש להחמיר גם בשלשה עם שלשה. [ח"מ (סי"ק ט), ב"ש (סי"ק יא) פתי"ש (שם סי"ק ה) בשם ברכ"י. אולם מהשו"ע הנ"ל משמע דאף בפרוצים שרי בכה"ג]. **ובשעת הדחק יש מקום לסמוך על המקילים**. [הגר"ש"א זצ"ל (תורת היחוד פי"ג הגה לה)].

כמה השיבי הרבה

י"א שבי' עם ב' נקרא הרבה. [בי"ח (סוף אות ג), ח"מ (סי"ק ז) וט"ז (סי"ק ד)]. וי"א דדוקא שלש עם שלש דינם כהרבה. [ב"ש (סי"ק ח) וברכ"י הובא בפת"ש (סי"ק ה). וכן נקט לעיקר החכ"א (כל קכו אות ג)]. ומ"מ אם הם כשרים יש מקום להקל בשלש נשים עם ב' אנשים. [חכ"א (כלל קכו אות ג)].

יחוד בלילה

אשה אחת עם שתי אנשים בלילה אסורים ביחוד אף לדעת המקילין לעיל, משום שחוששים שא' ירדם ונמצא השני מתייחד עם הערוה. ומ"מ אם הם שלשה אנשים אין משום יחוד. [רמ"א (שם ע"ה) וביאור הגר"א (אות יג). ועיי בעזר מקדש (שם) משו"כ לחדש לענין כשיש נר דולק, עיי"ש]. ולילה בענין זה הוא זמן שרגילים בני אדם ללכת לישון. ועל כן אם השומר הוא קטן וכדומה יש לחוש מהזמן שהוא כבר רגיל ללכת לישון. [שהרי מקור דין זה הוא מהראב"ד (בעה"נ שער הפרישה) המובא בב"י (שם) וטעמו הוא משום שמא ירדמו].

אם רשאים השומרים לישון

אם יש שלש אנשים כני"ל רשאים לישון ואין צריך אפילו א' להישאר ער. [בית שלמה (או"ח ססי"י מח) משום שאין חשש עברה דמימר אמר דלמא ביני ביני ייקף או זה אה זה. דלא כדרישה (שם אות יב)].

אחד מהם פרוץ

יש אומרים שאף כשאחד מהם פרוץ אם יש עוד שני אנשים כשרים אין משום יחוד. [כמבואר לעיל לענין יחוד עם שתי אנשים וא' מהם פרוץ. דהרי דין זה למד הראב"ד מיוחד בדרך ושם המהרש"ל התיר עם א' פרוץ. ועיי בפת"ש (סי"ק ד)].

אשתו עמו בלילה

אם אשתו עמו אין יחוד כלל אף כשהיא ישנה. [מאירי (קדושין פ.) ופני"י (שם). וכן פסק בדבר הלכה (סי ז אות כב ובהגה כ), דלא כהפלתי (סיי קצב סי"ק ד מובא במחצה"ש שם סי"ק יד). אולם אם איירי בענין כלה שפרסה נדה ועדיין לא בא עליה, ואי"כ י"ל דהיכן שכבר בא עליה מודו דמהני. ועיי"ש בתורת השלמים (סי"ק ח) דס"ל דאף בכלה שפרסה נדה מהני שמירת בעלה. וכן נקט בחזו"א (סי צא סוף אות ג)]. ואף כשהאישה הגיעה אחרי אשתו הלכה לישון. [דהרי מרתת שמא אשתו תתעורר. וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (תורת היחוד פי"ו הגה י)].

כנה עמה בלילה

י"א שבנה מועיל כשומר אף בלילה בלא שומר נוסף. [עיי בדבר הלכה (סי ח אות ז)].

לקחה כדור שינה

אם אשתו לקחה כדור שינה ונשתקעה עי"ז בשינה, כיון ששוב אין היא שולטת על שינתה, יש להחמיר שיש באופן זה משום יחוד. [שבט הלוי (ח"ה סי רא ד"ה סי"א)].

נשים הרבה

י"א שאף לדעת המקילין שאין יחוד באיש א' עם ג' נשים, מ"מ בלילה יש משום יחוד. [בי"ח (אות ט ד"ה אין מנאן) שנקט שאפי' לדעת רש"י שמותר יחוד עם הרבה נשים בלילה בשעה שחיישינן שירדמו אסור]. וי"א שאפשר להקל בזה ביחוד עם ד' נשים. [הגר"ש"א זצ"ל (תורת היחוד פי"ג תהא כא)]. וי"א שאף בג' אפשר להקל. ומ"מ מבואר לעיל שלא סומכים בזה על המקילין אלא בשעת הדחק. [אג"מ (אע"ה ח"ד סי סה אות יד וכו)]. והארכנו עוד בכל זה **בקדושת הבית ח"ב**.

בשורה משמחת

אחר ההצלחה הגדולה בס"ד של מולי דטהרה "קדושת הבית" על או"ח סימן ר"מ ואה"ע סימן כ"ה יצא לאור חלק שני על הלכות פו"ר, 'לא תקרבו', הסתכלות, יחוד, ו'נשמרתם מכל דבר רע' והמסתעף הכולל נדונים רבים רחבי היקף ודינים הנחוצים בעניינים אלו באופן חסר תקדים.

לפרטים ניתן לשלוח מייל ל- AMIKTA571@GMAIL.COM

הגליון נתרם להצלחת התורם ומשפחתו | © שמעתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503